

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	Кафедра теорії і історії мистецтв	Рік навчання	3
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Нормативна
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Семестри	5

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОГО МИСТЕЦТВА

Семестр 5 (2021-2022 навчальний рік)

01 вересня — 14 грудня 2021 р.

Викладач **Чечик Валентина Вікторівна**, доцент, кандидат мистецтвознавства (лекційні та практичні (семінарські) заняття)

Е-mail valentya.chechyk@yahoo.com

Заняття Семестр 5 (2021-2022 навчальний рік)

3-й рік навчання

Вівторок 09.00 – 10.30, 10.35 – 12.20

Змішана форма навчання: аудиторна (3 корпус, галерея) або дистанційна (онлайн у Zoom та/або GoogleMeet)

Адреса Кафедра ТІМ, ауд. 205, поверх 2, корпус 3, вул. Мистецтв 11

Телефон 057 706-02-81 (кафедра)

Затверджено на засіданні кафедри ТІМ

Протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Знання з історії зарубіжного мистецтва, світової культури, міфології тощо відповідно програмам першого й другого років навчання

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Альбоми, підручники, монографії з історії образотворчого мистецтва, ілюстративний матеріал згідно тем дисципліни, сайти провідних музеїв світу.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Колекції творів мистецтва XVIII – першої половини XIX ст. в фондах провідних музеїв світу:

Musée du Louvre (Париж) <https://www.louvre.fr/>

The British Museum (Лондон) <https://www.britishmuseum.org/>

Tate Britain (Лондон) <https://www.tate.org.uk/visit/tate-britain>

Tate Modern (Лондон) <https://www.tate.org.uk/visit/tate-modern>

Victoria and Albert Museum (Лондон)

<https://www.vam.ac.uk/collections?type=featured>

Musée d'Art moderne de la Ville de Paris (Париж) <https://www.mam.paris.fr/>

Musée national d'Art moderne — Centre de création industrielle (MNAM / CCI) (Париж) <https://www.centrepompidou.fr/fr/>

Galleria d'arte moderna (Милан) <http://www.gam-milano.com/it/le-collezioni/>

Museum of Modern Art / МоМА (Нью-Йорк) <https://www.moma.org/collection/>

Albertina (Відень) <https://www.albertina.at/>

Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien/ MUMOK (Відень)

<https://www.mumok.at/>

Berlinische Galerie (Берлін) <https://berlinischegalerie.de/>

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word.

МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Історія зарубіжного мистецтва» (частина 5) викладається студентам спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», ОПП «Мистецтвознавство» першого бакалаврського рівня вищої освіти.

Метою навчальної дисципліни «Історія зарубіжного мистецтва» (частина 5) є набуття студентами системних знань з історії зарубіжного мистецтва, формування цілісного уявлення про стан і напрямки його розвитку, загальної картини еволюційних процесів в образотворчому мистецтві Європи та США за хронологічними та історичними реаліями, вміння аналізувати еволюцію на прикладі видатних історичних і сучасних взірців, що є надзвичайно актуальним в умовах нинішніх глобалізаційних процесів у світі.

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування цілісного уявлення про стан й напрямки розвитку західноєвропейського мистецтва XVIII – першої половини XIX сторіччя; виявлення регіональної й національної специфіки розвитку мистецтва країн Західної Європи в залежності від історичних реалій;

визначення художніх течій, напрямків, стилів, розвитку жанрів означеної доби; створення необхідної системи теоретичних знань, важливих для розуміння складної еволюції мистецького руху та пов'язаних з нею змін у художній системі, художніх формах, виражальних засобах; закріплення й розвиток навичок аналізу творів мистецтва, роботи з учбово-методичною й науковою літературою за проблематикою курсу.

КОМПЕТЕНТНОСТІ

Дисципліна *«Історія зарубіжного мистецтва»* (частина 5) забезпечує низку компетентностей відповідно до спеціалізації 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Загальні (базові компетентності):

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові) компетентності:

- здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметнопросторового та візуального середовища;
- здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки;
- здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі;
- здатність використовувати професійні знання у практичній мистецтвознавчій діяльності.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

На підставі набутих компетентностей студент має демонструвати наступні знання та навички:

- застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу;
- аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел;
- володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва;
- трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі;
- застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід;
- популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Історія зарубіжного мистецтва» (5 семестр) є частиною загального курсу «Історія зарубіжного мистецтва», складається з 2 модулів, які містять 10 тем, зв'язаних між собою змістовними складовими (5 кредитів ECTS).

На вивчення дисципліни відводиться 150 годин, з яких 75 годин аудиторних (35- лекційних, 40 – практичних) і 75 годин самостійної роботи.

Змістовний модуль 5 «Західноєвропейське мистецтво XVIII сторіччя»

Тема 1. Вступ до курсу. Мета, структура, завдання курсу. Загальна характеристика західноєвропейської художньої культури 18 – першої половини XIX ст.

Тема 2. Французький живопис першої половини й середини XVIII ст.

Тема 3. Мистецтво Італії XVIII ст.

Тема 4. Мистецтво Англії XVIII ст.

Тема 5. Мистецтво Франції другої половини XVIII ст.

Змістовний модуль 6 «Західноєвропейського мистецтва кінця XVIII – першої половини XIX ст.»

Тема 6. Мистецтво Франції першої половини XIX ст.: загальна характеристика. Предромантизм і романтизм.

Тема 7. Іспанський живопис XVIII ст. Творча спадщина Ф. Гойї (1746-1828).

Тема 8. Романтизм в мистецтві Англії кінця 18 – першої половини XIX сторіччя.

Тема 9. Мистецтво Німеччини й Австрії 18 - початку XIX ст.

Тема 10. Тенденції неоготики в європейському мистецтві першої половини XIX (італійський пуризм, французький примітив).

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних і практичних (семінарських) занять, а також самостійної роботи студента. Самостійна робота студента спрямована на закріплення лекційного матеріалу та підготовки до семінарів, модульних контрольних робіт, тест-опитувань, конспектування фахових публікацій тощо. Зміст самостійної роботи складає пошук наукової інформації, її систематизацію і аналіз, виклад у письмовій або усній формі (відповідно до вимог викладача). У самостійній роботі використовуються базова і допоміжна література, Інтернет-джерела, передбачено відвідування музеїв, галерей тощо. Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ теми	Назва розділів, теми лекцій	Кіл. Год.	Анонс лекційного матеріалу
1.	Вступ до курсу. Мета, структура, завдання курсу.	4 год	Загальна характеристика західноєвропейської художньої культури 18 – першої половини 19 ст. Провідні художні школи Європи. Мистецтво Франції в контексті художніх процесів 18 ст.

2.	Французький живопис першої половини й середини 18 ст.	6 год	<p>Визначення стилю Рококо. Західноєвропейський класицизм. Клод Жило (1673-1722) – засновник французького живопису 18 ст. Новаторство Антуана Ватто (1684-1721). Декоративізм Ф. Буше (1703-1770). Творчість О. Фрагонара (1730-1805). Творча спадщина Ж.Б. Греза (1725-1805). Реалістичний жанровий живопис Ж.Б.Шардена (1699-1779). Французька скульптура доби рококо (Лемуан (1704-1778), Піггаль (1714-1785) тощо).</p> <p>Семінар 1.</p>
3.	Мистецтво Італії 18 сторіччя.	6 год	<p>Стан й особливості розвитку художніх шкіл Італії (Рим, Неаполь, Венеція). Особливості розвитку стилів, течій, жанрів. Станковий й фресковий живопис (Пьяцетта, Тьєполо, Карлоні і ін.). Д.Б. Пьяцетта (1682-1754) - «венеціанський Караваджо». Творчість Алессандро Маньяско (1681-1747). Творчість Д.Б. Тьєполо (1696-1770): витоки й впливи. Монументально-декоративні цикли Тьєполо (Вюрцбург, палаццо Лабіа, Мадрид тощо). Графіка Піранезе. Творчість Річчі (1679-1729). Венеціанська «ведута»: Карлеваріс (1665-1731), Гварді (1712-1793), Антонио Каналь (Каналетто, 1697-1768), Белотто (1720-1780).</p> <p>Семінар 2.</p>
4.	Мистецтво Англії 18 ст: стан, особливості розвитку.	6 год	<p>Формування національної художньої школи (Хогарт, Уїлсон, Рейнолдс, Генсборо, Ромні), розквіт англійського живопису. Живопис і графіка У. Хогарта (1697-1764). Сатиричні «новели», жанровий живопис. «Англійське в англійському мистецтві» (за В. Певзнером). Англійська карикатура. Англійський портрет</p>

			<p>другої половини 18 – початку 19ст.: Гейнсборо (1727-1788), Рейнолдс (1723-1792).</p> <p>Семинар 3.</p>
5.	<p>Мистецтво Франції другої половини 18ст. Західноєвропейський класицизм.</p>	6 год	<p>Класицизм в європейській скульптурі Становлення ідеології й художньої системи Просвітництва. Ідеї просвітництва, їх відображення в західноєвропейському мистецтві. Людина, природа, цивілізація, мистецтво в картині світу епохи Просвітництва. Французькій класицизм. Творчість Л.Давіда (1748-1825). Школа Давіда (Тріазон (1767-1824)), Гро (1771-1835), Прюдон (1758-1823), Робер (1794-1835)). Творчість Енгра (1780-1867).</p> <p>Семинар 4.</p> <p>Модульна контрольна робота 1.</p>
6.	<p>Мистецтво першої половини 19 ст.: загальна характеристика.</p>	8 год	<p>Предромантизм і романтизм. Мистецтво Франції доби романтизму. Творчість Т. Жеріко (1791-1824): перехід до романтизму. «Плот Медузи» (1819) й «Скачки в Епсомі» (1822). Глава французьких романтиків – Е. Делакруа ((1799-1863). «Реалістичний колоризм у французькій переробці». Літературність сюжетів майстра. Делакруа – декоратор. Інші романтики (Шофер (1795-1858), Деларош (1797-1856), Декан(1803-1860), Шассеріо (1819-1856) тощо).</p> <p>Семинар 5.</p>
7.	<p>Іспанський живопис 18 ст. Творча спадщина Ф. Гойї (1746-1828).</p>	6 год	<p>Етапи життя й творчості. Живопис, графіка. Особливості фрескового живопису. Гойя - майстер іспанського народного життя. Розвиток портретного жанру в творчості Гойї. Ф. Гойя в мистецтві романтичної епохи (за В. Прокоф'євим). Графічні цикли</p>

			художника. «Політичний живопис» до і після Гойї. Семінар 6.
8.	Романтизм в мистецтві Англії кінця 18 – першої половини 19 сторіччя.	6 год	Творча спадщина І.Г.Фюзлі (1741-1825). «Нічний кошмар» (1783)- у співставленні з фантазмагоріями Гойї. Книжкова графіка Фюзлі. У. Блейк (1757-1827) - майстер раннього англійського романтизму. Філософія й мистецтво У. Блейка. Англійський пейзаж першої половини 19 ст. Д.У.Тернер (1775-1851)– «Мікеланджело ландшафтного живопису» (Рескін). Констебль (1776-1837): між реалізмом та імпресіонізмом. Семінар 7.
9.	Мистецтво Німеччини й Австрії 18 - початку 19 ст.	6 год	Рунге (1777-1810): мистецтво портрета. Теоретична система Рунне. Пейзажні новації Фридриха (1774-1840). Пізній романтизм. Бідермейер: формування стилю, творчість художників (Ріхтер (1803-1884), Швінд (1804-1871), Керстінг (1785-1847) й ін.). Семінар 8.
10.	Тенденції неоготики в європейському мистецтві	6 год	Італійський пуризм, французький примітив. «Братство св. Луки». Творчість «назарейців» Г.Пфорра (1788-1812), Ф.Овербека (1789-1869) й ін. «Братство Прерафаелітів» (1848-1852): Х. Хант, Д. Росетти, Д. Миллес, Д. Рескін. Семінар 9. Семінар 10. Модульна контрольна робота 2.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

В межах кожного модулю передбачено рубіжні етапи контролю для студентів денної форми навчання, що здійснюються під час практичних занять (виступів, усного опитування, тестування, самостійної роботи, конспектів фахових джерел) та написання модульних контрольних робіт. Для студентів заочної форми навчання формами контролю є контрольна робота.

Форма підсумкового контролю – іспит.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ*

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	А	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	В		незадовільно	0–34	F
	75–81	С		(повторне проходження)		

*Загальна кількість рейтингових балів на початок підсумкового тижня: min – 30, max – 90. Додаткові бали при складанні іспиту – min – 1, max – 10.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Завдання мають бути виконані студентом в терміни і у форматі, встановлені викладачем. Недотримання дедлайну й формату (без поважних причин) впливає на оцінювання. Письмові творчі роботи повинні виконуватись студентом самостійно. Заборонене списування під час виконання письмових робіт та іспиту.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Зміст. модуль	Тема, завдання	Форма звітності	Кількість рейтингових балів
M1.	T1	Опитування	0-5
	T2	Семінар 1	0-5
	T3	Семінар 2	0-5
	T4	Семінар 3	0-5
	T5	Семінар 4	0-5

		Модульна. контр. робота 1.	0-20
M2.	T6	Семінар 5	0-5
	T7	Семінар 6	0-5
	T8	Семінар 7	0-5
	T9	Семінар 8	0-5
	T10	Семінар 9-10	0-5
		Модульна .контр. робота 2.	0-20
		Усього балів до підсумкового тижня	Min-30 –max- 90
		Іспит:	0-10

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

A 90-100	(«відмінно» за національною шкалою, A — за шкалою ECTS) може отримати студент, який в повному обсязі опанував матеріал курсу, творчо підійшов до виконання завдань, професійно виконав усі завдання.
B 82-89	(«добре» за національною шкалою, B — за шкалою ECTS) отримує студент, який добре опанував матеріал курсу, вчасно та якісно справився з усіма поставленими завданнями, творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому зробив декілька незначних помилок
C 75-81	(«добре» за національною шкалою, C — за шкалою ECTS) отримує студент, який в цілому добре опанував матеріал курсу, вчасно та якісно справився з більшістю поставлених завдань, достатньо творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому виконана робота мала значні недоліки.
D 64-74	(«задовільно» за національною шкалою, D — за шкалою ECTS) отримує студент, який не в повному обсязі опанував матеріал курсу, справився з переважною більшістю поставлених завдань або виконав усі завдання на недостатньо професійному рівні.
E 60-63	(«задовільно» за національною шкалою, E — за шкалою ECTS) отримує студент, який в недостатньому обсязі опанував матеріал курсу, справився з основними з поставлених завдань, але при цьому виконана робота має багато значних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, невчасна подача виконаної роботи тощо)..
FX 35-59	(«незадовільно» за національною шкалою, FX — за шкалою ECTS) отримує студент, який не впорався із головними задачами дисципліни, тобто не опанував більшість тем курсу, пропускав заняття без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок при виконанні

	завдань. Про відсутність належних знань свідчать незадовільні бали поточних завдань. У цьому випадку для одержання оцінки потрібна значна додаткова робота по виконанню усіх завдань дисципліни відповідно програми курсу і повторна перездача
F 1-34	(«незадовільно» за національною шкалою, F — за шкалою ECTS) отримує студент, який не володіє знаннями з дисципліни, не виконав програми курсу і, відповідно, не впорався з поточними перевірками та не склав залік. В цьому випадку передбачений обов'язковий повторний курс навчання.

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність й творчі підходи щодо виконання отриманих завдань (1-3 бали), участь у науково-практичних конференціях за проблематикою дисципліни (10 балів).

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

На проведення занять з дисципліни «Історія зарубіжного мистецтва» розповсюджуються загальноприйняті норми і правила поведінки Вищої школи. Під час занять не допускаються дії, які порушують порядок і заважають навчальному процесу, будь то занадто гучне спілкування, вільне пересування аудиторією чи користування мобільним телефоном.

З боку викладача вітається активна участь студента і його власна думка в обговоренні актуальних питань історії класичного мистецтва, творчості певних майстрів, наукових версій і творчих концепцій тощо. У разі відрадження, хвороби або іншої важливої причини, викладач має право перенести заняття на інший день за умови узгодженості з деканатом та існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

Офіційним каналом комунікації з викладачем поза заняттями є електронні листи і тільки у робочі дні. Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни; 2) в полі тексту листа мають бути зазначені ім'я та прізвище того, хто звертається (анонімні листи не розглядатимуться); 3) файли (з текстами контрольних, тестових й інших завдань) підписувати таким чином: *прізвище_завдання*. Розширення: *текст* — *doc, docx, ілюстрації* — *jpeg, pdf*. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Можливе листування у Telegram та Viber.

Консультації з викладачем відбуваються за попередньою домовленістю (очна зустріч, GoogleMeet, Zoom). В кінці навчального семестру передбачена екзаменаційна консультація.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНОСТІ

Причини пропусків занять студентами без поважних причин, рівно як і запізнення мають бути пояснені студентом в деканаті. У разі пропуску занять студентом, він має самостійно опрацювати матеріали тем і підтвердити його опанування відповідним виконаним етапом практичного завдання, а також відповідями на ключові запитання та зауваження з боку викладача. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни і його можливого подальшого відрахування. Додаткові заняття з такими

студентами не передбачені. Відсутність студента на контрольних перевірках практичних завдань безпосередньо впливає на зниження підсумкової оцінки.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Це стосується всіх форм навчання, науково-творчої діяльності та звітності: виконувати вимоги навчального плану, графіка навчального процесу; систематично оволодівати знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю, підвищувати загальний і культурний рівень тощо. Кожен випадок порушення академічної доброчесності розглядається як подія, що негативно впливає на реноме студента і оцінку його роботи. Засвідчений факт ненормативного складання заліку або виконанні контрольної роботи (списування тощо) надає викладачу право вилучити студента з аудиторії і назначити йому повторний етап контролю із пониженням оцінки.

Корисні посилання:

<https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

ТЕЗАУРУС

Українська мова	Англійська мова	Російська мова
Англійська школа пейзажу	England School of Landscape	Английская школа пейзажа
Бидермейєр	Biedermaier	Бидермейер
«Братство св. Луки»	Fraternity St. Lucas	«Братство св. Луки»
Ведута	Veduta	Ведута
Венеціанська школа	Venice School	Венецианская школа
Галантний жанр	Gallant Genre	Галантный жанр
Епоха Просвітництва	The Age of the Enlightenment	Эпоха Просвещения
Італійський пурізм	Italian Purism	Итальянский пуризм
Квадратний салон	Square Salon	Квадратный салон
«Мистецтво на колесах»	Art on the Wheels	«Искусство на колесах»
Назарейці	Natharat' Style	Назарейцы
Неоготика	New-gothic Style	Неоготика
Палладіанство	Palladian Style	Палладианство
Прерафаеліти	Pre-Raphaelite	Прерафаэлиты
Ранній орієнталізм	Early Orientalism	Ранний ориентализм
Рококо	Rococo	Рококо
Романтизм	Romanticism	Романтизм
Сентименталізм	Sentimentalism	Сентиментализм
Стиль «трубадур»	Troubadour' Style	Стиль «трубадур»
Французький класицизм	French Classicism	Французский классицизм
«Чорний живопис»	Black Painting	«Черная живопись»

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З ДИСЦИПЛІНИ ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Базен Ж. Барокко и рококо. М., 2001.
- Березіна І. В. Історія зарубіжного мистецтва : навч. посіб. для студентів мистец. спец.; М-во освіти і науки України, Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка. Кам'янець-Подільський : Сисин О. В. : Абетка. 2015. 75 с.
- Білан Т.О. Історія зарубіжного мистецтва: методичні матеріали до семінарських занять. Навчальний посібник. – Дрогобич: РВ ДДПУ імені Івана Франка. 2011. 189 с. 2.
- Велика ілюстрована енциклопедія історії мистецтв / пер. з англ. К.: Махаон-Україна. 2007. 512 с.
- Вентури Л. Художники Нового времени. М. 1956.
- Верман К. История искусства всех времен и народов. М., 2001.
- Драч Г.В. Історія мистецтв. 2013.
- https://stud.com.ua/13552/kulturologiya/istoriya_mistetstv
- Ильина Т.В. История искусств. Западноевропейское искусство. М., 1999.
- Куліш О. Історія зарубіжного мистецтва. ЧНУ ім. Б. Хмельницького. 2015. 276 с.
- Раздольская В. Европейское искусство 19 века. Классицизм. Романтизм. СПб, 2005.
- Якимович А. Новое время. Искусство и культура 17-18 века. СПб, 2004.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Алтонен Г. Історія архітектури [пер.з англ.. М.Кошкіна]. Х.: Фактор, 2012. 256 с.
- Гомбрих Э. История искусства. М., 1998.
- Даниэль М. Европейский классицизм. СПб, 2003.
- Алпатов М. Этюды по истории западноевропейского искусства. М., 1963.
- Английские художники от Хогарта до Тернера. Альбом / Сост. И. Кузнецова. Л. 1966.
- Березина А.Н. Жак Луи Давид. Л., 1963.
- Березина В. Жан-Огюст-Доминик Энгр. М., 1977.
- Виппер Б. Статьи об искусстве. М, 1969.
- Геллер Каталин. Французская живопись XIX в. Будапешт, 1988.
- Дмитриева Н.А. Краткая история искусств. В 3-х тт. М. 1986-1993.
- Дьяков Л.А. Джованни-Баттисти Пиранези. М., 1980.
- Дьяков Л.А. Эжен Делакруа. М., 1981.
- Западноевропейская художественная культура XVIII в. М., 1980.
- Золотов Ю. Антуан Ватто. Л., 1973.
- Золотов Ю. Французский портрет 18 века. М., 1968.
- Изергина А.Н. Энгр об искусстве. М, 1962
- Кожина Е. Искусство Франции 18 века. М., 1971.
- Кроль А.Е. Уильям Хогарт. Л., 1965.
- Лившиц Н., Зернов Б., Воронихина Н. Искусство 18 века. Исторические очерки. М., 1966.
- Некрасова Е.А. Романтизм в немецком искусстве. Очерки. М., 1975.
- Певзнер Н. Английское в английском искусстве. СПб, 2004.

- Педрокко Ф. Каналетто и венецианские ведутисты. *Великие мастера итальянского искусства*. М., 1997.
- Сальватор Роза: Альбом / Авт.-сост. Т.П. Знамеровская. М., 1972.
- Топоров С.А. Джованни Батистти Пиранези. Избранные офорты. М., 1939.
- Турчин В.С. Теодор Жерико. М., 1982.
- Федотова Е. Канова. Художник и его время. М., 2002.
- Франсуа Бенуа. Искусство Франции эпохи Революции и Первой Империи. М.-Л., 1940.
- Фюсли. Сто великих картин / Сост. Фредерико Дзери. М., 2001.
- Хогарт В. Анализ красоты / Вст.ст., прим. и ред. пер. М.П.Алексеева. М.-Л., 1978.
- Холл Дж. Словарь сюжетов и символов в искусстве.- М., 1997.
- Энгр об искусстве. – М., 1962.
- Якимович А. Шарден и французское Просвещение. М., 1980.